

Självständigt arbete, Påbyggnadskurs Krigsvetenskap (15 HP)

Författare: Kd Daniel Lindqvist	Årskull: 23-26
Lärosäte: Försvarshögskolan	
Handledare: Övlt Emil Dross	
Antal ord: 11 916	
Plikt, ära och äventyr: en studie om motivationen inom Svenska Frivilligkåren 1939-1940	
<u>Abstract</u>	
<p>This essay covers the motivation of the volunteers who participated in the Winter war 1939-1940, as part of the Swedish all-volunteer unit Svenska Frivilligkåren. The volunteer's motivation has been analysed and understood by utilizing an analytical tool developed from Battistelli's motivation-trichotomy and Arielli's push/pull-perspective. The area of operation for Svenska Frivilligkåren is very similar to that of the Swedish Armed Forces today, and the Russian army is still the presumed enemy. Understanding the motivation of the volunteers of 1939, can create understanding as to how people are motivated to fight on the same soil today.</p>	
<p>Previous research on the matter of Svenska Frivilligkåren has not been able to fully uncover the volunteer's motivation, but it indicates that the public discourse and national romantic ideas has played a key role. Furthermore, modern research points to the fact that our modern society has created a new sort of motivation, which stems from individualistic ideas, such as self-realization, meaningfulness or a view that war is an eventful experience – an adventure.</p>	
<p>The key finding of this essay is that evidence of such “new”, individualistic, motivation has been found. In contrast to the believes of the research field, volunteers was in fact motivated by views that war was an adventure, or a place for self-realization all the way back in the 1930s. Other findings conclude that the volunteers was motivated by defending Sweden in a sort of proxy-manner, helping the Finnish people and frustration with the Swedish government.</p>	
<u>Nyckelord:</u> Svenska Frivilligkåren, motivation, Vinterkriget, Battistelli, Arielli, frivillighet	

Innehållsförteckning

1.1 Inledning/problemformulering	3
2.1 Tidigare forskning	4
3.1 Syfte och frågeställning	7
3.1.1 Forskningsfråga	7
3.2 Avgränsningar	7
4.1 Teori	8
4.2 Battistellis trikotomi	8
4.3 Ariellis <i>push/pull</i>-perspektiv	9
5.1 Metod	11
5.2 Operationalisering	12
6.1 Material	15
6.2 Källkritik	16
6.3 Forskningsetik	17
7.1 Bakgrund	18
8.1 Analys	19
8.2 Paleomodern	19
8.3 Modern	23
8.4 Postmodern	25
9.1 Slutsatser	28
10.1 Diskussion	29
10.2 Metoddiskussion	29
10.3 Vidare forskning	30
11.1 Källförteckning	31

1.1 Inledning/Problemformulering

Denna uppsats behandlar den Svenska Frivilligkåren och de frivilligas motivation till att delta i det finska vinterkriget 1939-1940. Svenska Frivilligkåren är ett historiskt fall där frivilliga deltog i ett högintensivt krig, där Sveriges officiella handlingsutrymme var begränsat – trots att Sveriges säkerhet som nation stod på spel. För trots att Sverige som nation inte var en krigförande part i finska Vinterkriget valde tusentals svenskar att frivilligt bidra med vapen i hand för Finlands sak, och det är detta faktum som väcker den centrala frågan för denna uppsats: varför då? Vad motiverade dem?

Signifikansen av motivation

Inom krigsvetenskapen så är förståelsen för motivation mycket viktig eftersom motivation genomsyrar den militära verksamheten.¹ Vidare är motivation så mycket mer än bara ”vilja”, exempelvis påverkar motivationen stridsvärdet, uthålligheten och riskbenägenhet.² I synnerhet kan motivationen antas vara avgörande för rekryteringen och prestationen i fallet för Svenska Frivilligkåren, eftersom detta förband och deras gärning, bygger på frivillighet. Alltså kan denna uppsats komma med bidrag som ökar förståelsen för hur militär motivation kan se ut och uttrycks, inom ramen för frivillighet under krigsmässiga förhållanden.

Parallellerna mellan Svenska Frivilligkåren och dagens geopolitiska läge

Det finns tydliga paralleller mellan dagens läge och den situation som de frivilliga i Svenska Frivilligkåren befann sig i. Det operationsområde som de kom att komma till 1939 är i stort sett samma som Försvarsmakten i dag förväntas verka i, och miljön (med synnerligen stränga vintrar) i operationsområdet är inte heller den särskilt annorlunda. Den fiende som drabbade Finland och Svenska Frivilligkåren är också samma tilltänkta motståndare som i dag dimensionerar vårt militära försvar i Sverige.³ Naturligtvis har tekniska och doktrinära förändringar skett sedan dess, men likheterna är ändå iögonfallande.

Sveriges nutida militära försvar har gjort en stor resa sedan millennieskiftet, och vi har gått från ett insatsförsvar, via ett alliansfritt nationellt försvar, till att nu försvara landet i en NATO-kontext som bygger på att Sverige försvaras i andra länder, exempelvis Finland eller Baltikum.⁴ Med detta som bakgrund kan paralleller till Svenska Frivilligkåren dras, eftersom dessa frivilliga utgjorde en svensk militär aktör (dock ej officiell) som opererade utanför Sveriges gränser. Det som Svenska Frivilligkåren åstadkom kan anses vara förenligt med Sveriges säkerhetsintressen 1939, det vill säga undvika att Finland kapitulerade villkorslöst, trots att Sverige inte var krigförande. Alltså påminner Svenska Frivilligkåren om dagens Försvarsmakt i det avseendet att Sverige försvaras genom militära förband i norra Finland. Med dessa

¹ Battistelli, Fabrizio. Peacekeeping and the Postmodern Soldier. *Armed Forces and society* 23.3 (1997): s. 470.

² Arielli, N. *From Byron to Bin Laden: A History of Foreign War Volunteers*. (Harvard University Press, 2018): s.161-162.

³ Myndigheten för civilt försvar. *Gemensamma utgångspunkter för totalförsvaret 2025-2030*. (2025) <https://www.mcf.se/sv/amnesomraden/beredskap-for-kris-och-krig/beredskapssystemet/gemensamma-utgangspunkter-for-totalforsvaret-2025-2030/> hämtad 30/3 2026.

⁴ Regeringen. *Sveriges roll i Nato*. (2026) <https://www.regeringen.se/regeringens-politik/sverige-i-nato/sveriges-roll-i-nato/> hämtad 30/3 2026.

paralleller i beaktning kan det innebära att en analys av de frivilligas motiv 1939 kan komma att bidra med insikter i hur människor motiveras till att slåss i den ogästvänliga och hårda miljön som råder i finska Lappland – dessutom mot samma motståndare som vi förväntar oss att möta idag. Alltså erbjuder en analys av Svenska Frivilligkåren avseende individers motivation en möjlighet att förstå hur människor drivs för att försvara vårt land, utanför våra egna gränser.

2.1 Tidigare forskning

Den tidigare forskningen visar på tre olika teman som på olika sätt är intressanta och centrala för denna studie. Det första temat är hur nationalromantiska, idéhistoriska och ideologiska strömningar influerade frivilliga, det andra är hur militär motivation i en nutida svensk kontext koncentreras till transaktionella och individuella perspektiv; och det tredje hur motivationen på individnivå inom ramen för Svenska Frivilligkåren inte är tillräckligt studerad.

Nationalromantik och idéhistorisk diskurs

Vid tiden för Vinterkriget fanns det en stark nationalromantisk diskurs som kan ses som en idéströmning med utgångspunkt i landsdelningen mellan Sverige och Finland 1809, menar extremistforskaren Kunkeler. Denna nationalromantiska idé grundar sig vidare på att Sverige skulle ha svikit sitt forna ”broderfolk”, och att den ”Östra Rikshalvan” lämnades åt sitt öde efter freden 1809. Vid tiden för finska inbördeskriget 1918 kulminerade denna nationalromantiska idé, och högerextrema inspirerades starkt av detta för att slåss för Finlands självständighet. Forskningen visar emellertid att nationalromantiken som inspirationskälla tappade kraft när det blev dags för Vinterkriget 1939.⁵

Vinterkriget fick stor plats i offentligheten i Sverige, där det fanns kampanjer med tydliga ideologiska och moraliska motiv som innebar att det var Sveriges plikt att hjälpa Finland. Historikern Young har forskat just om den offentliga diskursen i Sverige rörande Vinterkriget och menar att denna diskurs präglades av att Vinterkriget sågs som ett krig mellan civilisation och barbari, eller demokrati och diktatur.⁶ Men fynden av dessa studier fann också att svenska frivilliga i Finland i allra högsta grad också gav uttryck för nationalromantiska idéer, vilket innebär att dessa idéströmningar sannolikt påverkade motivation hos de som var där.⁷

Denna forskning visar att det fanns starka idéströmningar som centrerades kring den stora orättvisa som Finland utsattes för i och med Vinterkriget, idéströmningar som bottenar i bland annat nationalromantik och ideologi. Dessa diskurser som i Sverige fanns vid denna tid påverkade människor, men att de skulle ha enkom inspirerat människor till att frivilligt söka sig till Vinterkriget är inte klarlagt, även om det finns strimor i forskningen som pekar på att de bidrog.

⁵ Kunkeler, Nathaniël D. B. Finland and Military Volunteers in the Swedish Fascist Imaginary, 1809–1944. *The Historical journal* 66.4 (2023): s.801.

⁶ Young, Perry Ivie. Hegelians on the Battlefield: Russian and Swedish Ideologies of War in the Soviet-Finnish War of 1939-1940. *Scando-slavica* 71.2 (2025): s.214.

⁷ Ibid.

Ett försök till ett anti-kommunistiskt perspektiv

Den finske forskaren Karvinen har å andra sidan haft som huvudfokus att försöka utröna huruvida anti-kommunism spelat en avgörande roll hos de nästan totalt 11 000 frivilliga i Vinterkriget, men han har inte kunna belägga att så var fallet. Han menar att det inte fanns incitament hos den Finska ledningen (civil som militär) att försöka rama in kriget som en konflikt om kommunism, utan snarare som det lilla landets kamp mot överheten. Vidare konstaterar Karvinen att dessa frivilliga var en mycket mixad grupp, vilket ökar komplexiteten gällande motiven. Något som talar mot Karvinens utgångspunkt om anti-kommunism är också att han funnit att det fanns frivilliga som deltagit i spanska inbördeskriget – som slogs *tillsammans* med den kommunistiska sidan – och som även deltagit i Vinterkriget, och således slagits *mot* det kommunistiska Sovjetunionen. Det förefaller vara som att ett förbestämt perspektiv som grundar sig i ideologi inte är det rätta sättet att närma sig motivationen hos de frivilliga i Vinterkriget.⁸

Denna forskning som faktiskt snuddar vid motivationen hos de frivilliga själva mynnar ut i att denna motivation inte bara är utforskad⁹, utan den är också motsägelsefull (ur ett ideologiskt perspektiv), samtidigt som den är komplex. Det finns något att finna rörande just dessa individers motivation, och huvudfaktorn lär inte vara anti-kommunism.

Nutida motivationsfaktorer i en svensk militär kontext

En annan infallsvinkel in i fenomenet med frivilligt militärt deltagande är att analysera militärer i en nutida kontext. Den svensk/norska forskartrion Hellum, Nilsson och Österberg gjorde detta 2020, genom att analysera svenska och norska soldater.

Resultaten visade att soldaternas motivation i hög grad bestod i individuella faktorer. Soldaterna erhöll genom sin militära utbildning förmågor, kunskaper och olika typer av ersättningar – vilket skapade motivation. Författarna pekar på att denna individualistiska vinkel är en konsekvens av att samhället i dag blivit mer individualiserat och med dessa resultat i beaktning antyder författarna vidare att det här är en indikator för en större samhällsförändring. Altruistiska och ideologiska skäl motiverar inte längre individen i samma grad som förut.¹⁰

Även en nutida studie om uppsägningar bland svenska stridspiloter fann att det var bara transaktionella och individualistiska skäl som skulle ha kunnat motivera dem att fortsätta.¹¹ Sammanvägt pekar detta alltså på att i dagens svenska Försvarsmakt dominerar dessa individfokuserade incitament till att tjänstgöra, i linje med annan nutida motivationsforskning.

⁸ Karvinen, Kristo. Winter War, Anti-Communism and the volunteers from abroad, 1939-1940. *Twentieth Century Communism* 21.21 (2021): s.24-25.

⁹ Ibid., s.18.

¹⁰ Österberg, J., Nilsson, J. & Hellum, N. THE MOTIVATION TO SERVE IN THE MILITARY AMONG SWEDISH AND NORWEGIAN SOLDIERS. A COMPARATIVE STUDY. *Journal of defense resources management* 11.1 (2020): s.11.

¹¹ Bosdotter, S., Sandström, T. & Wellborg, J. Why Fighter Pilots are Leaving the Swedish Armed Forces – and how to Retain them. *Scandinavian Journal of Military Studies* 5.1 (2022): s.376-377.

Därmed klarnar en tydlig kontrast upp gentemot Kunkeler, Young och Karvinens forskning, som antyder att en förändring skett över tid: ideologiska motiv i en militär kontext hade en större påverkan *förut* än vad det har i dag.

Sammanfattningsvis

Den tidigare forskningen som presenterats här visar på en tydlig kontrast mellan idéhistoriska perspektiv och moderna nutida tankegångar. Forskningen visar att det vid tiden för Vinterkriget fanns starka idéströmningar i Sverige, och att nutida militärers motivation är en konsekvens av att samhället blivit allt mer individualiserat. Det forskningen inte adresserat är hur motivationen på individnivå såg ut inom ramen för Svenska Frivilligkåren.

Det finns alltså forskningsbaserade incitament att genomföra denna studie. Detta i syfte att kunna urskilja och belysa motivationen hos individerna i Svenska Frivilligkåren; individer som tidigare klumpats ihop i större sammanhang som egentligen berör diskurser och idéerörelser på samhällsnivå. Denna studie kan vidare komma att nyansera forskningen kring motivation ur ett historiskt perspektiv, genom att de facto identifiera motivationsfaktorer som är att beteckna som egocentriska eller transaktionella: motivationsfaktorer som den nutida forskningen menar är ett relativt nytt fenomen. Ett sådant fynd i materialet om de frivilliga i Svenska Frivilligkåren skulle alltså utmana forskningsläget om militär motivation, och på så sätt bidra med ny kunskap och förståelse om detta komplexa fenomen.

3.1 Syfte och frågeställning

Syftet med denna uppsats är att skapa ett bidrag till forskningen om frivilligas motivation att delta i främmande krig genom att komma med nya insikter och ny förståelse. Uppsatsen åstadkommer detta genom att synliggöra motivationen hos de frivilliga i Svenska Frivilligkåren. Den historiefokuserade forskningen pekar på att ideologi och olika idéhistoriska narrativ spelat en stor roll för människor förr i tiden, samtidigt som samtida forskning menar att vi idag mer motiveras av individualistiska motiv. Ett synliggörande av motivationen hos de frivilliga i Svenska Frivilligkåren skulle alltså påverka forskningsläget kring frivillighet och militär motivation genom att antingen instämma i att motivation var ideologiskt drivet förr i tiden – eller motsäga forskningen genom att belägga motsatsen, alltså att individualistiska motiv även funnits historiskt.

Mer specifikt syftar denna uppsats till att komma med nya insikter i hur svenska frivilliga motiverades att gå med i Vinterkriget genom att studera biografier och arkivmaterial. Uppsatsen omsätter detta material genom att nyttja ett analysverktyg som grundar sig i Battistellis motivations-trikotomi, och Ariellis push/pull-perspektiv.

3.1.1 Forskningsfråga

Hur beskriver frivilliga i Svenska Frivilligkåren sin motivation att delta i det finska Vinterkriget, och hur kan denna motivation förstås med utgångspunkt i Battistellis trikotomi och Ariellis push/pull-perspektiv?

3.2 Avgränsningar

Uppsatsen avgränsas till att fokusera på motivationen hos de individer som på frivillig basis var en del av Svenska Frivilligkåren under Vinterkriget. Denna uppsats analyserar således inte de strider som Svenska Frivilligkåren var del av, och inte heller utfallet av dessa strider.

Material som bygger på frivilligas egna upplevelser är tyngdpunkten för den empiri som används i denna uppsats. Således har material som inte fokuserar på dessa frivilliga uteslutits.

4.1 Teori

Den teoretiska förankringen i denna uppsats bygger på teorier av dels den italienske sociologiprofessorn Fabrizio Battistelli och dels den brittiske historieforskaren Nir Arielli. De teoretiska tankarna som dessa två har skapat kombineras därför att Battistelli å ena sidan möjliggör analys av motivationsskillnader, och Arielli synliggör å andra sidan hur motivationen riktas i förhållande till individen: detta ligger till grund för ett analysverktyg där olika dimensioner av motivation kan analyseras. Valet av teorier motiveras av att båda bygger på studier av militärers motivation, i en kontext av främmande krig och frivillighet, vilket alltså är nära det studerade fenomenet i denna uppsats. Båda dessa teorier kan däremot bara klassificera och uttöka vilken riktning motivation har, teorierna har alltså inte tillräcklig kraft för att kunna avgöra styrkan i ett visst motiv. Detta innebär en begränsning eftersom det då blir svårt att värdera och sätta olika motiv mot varandra. Istället nyttjas teorierna för deras tilltänkta syfte: analysera skillnader och riktning.

Vad är motivation i en militär kontext?

I denna uppsats förstås begreppet motivation som faktorer och drivkrafter som gör att människor fattar beslut, företar sig olika saker samt att detta ger uttryck för olika beteenden. Motivation är inget enkelt fenomen att förstå, och dess tillämpning i en militär kontext är extrem. Detta eftersom det är i militära sammanhang som människor tenderar att utföra grymma och mycket svåra handlingar som individen i ett icke-krigsliknande scenario aldrig annars utfört. Motivation kan också förstås som den slutgiltiga, avgörande delkomponenten i militärers beteenden som dikterar hur länge eller hur mycket en människa klarar av en viss uppgift eller viss press. Saknas motivation så kommer inte individen att kunna prestera, och i en kontext av krig innebär det en högre risk för att just dö.¹² Denna definition nyttjas då den är sprungen ur etablerad forskning om militär motivation, samtidigt som den har sitt ursprung i de teorier som i denna uppsats används som teoretiskt ramverk.

4.2 Battistellis trikotomi

Battistellis forskning är relevant för denna uppsats på två grunder: dels då det är en vidareutveckling av tidigare väletablerad forskning om militär motivation, och dels då den grundar sig på observationer i en kontext som kan liknas vid den för Svenska Frivilligkåren. Battistellis originalkontext bestod av soldater i FN-tjänst i fredsbevarande insatser i Albanien och Somalia. Våldsmandatet och den operationella kontexten är alltså inte på något sätt identisk med Vinterkriget, men å andra sidan fångar Battistellis forskningsbidrag upp både frivillighet och motivation, och detta i en högriskmiljö som får anses vara främmande för intervjuobjekten. Battistellis teori är alltså resultatet av observationer av människor som motiverats till att frivilligt ingå i ett militärt förband som befinner sig i en främmande konflikt.¹³ Eftersom frivillighet (utöver militär motivation) är ett av huvudteman för denna uppsats så är det lämpligt att nyttja just denna teori eftersom den sammanför dessa två fenomen. Men det går inte att

¹² Battistelli, *Peacekeeping and the Postmodern Soldier*, s.470.

¹³ *Ibid.*, s.467.

komma runt faktumet att teorin bygger på observationer från en fredsbevarande insats, och inte ett fullständigt krig. Detta är alltså en begränsning för denna uppsats och en potentiell felkälla.

Battistelli teori består av tre kategorier, som står för varsin typ av motivation. Han benämner dessa *paleomodern*, *modern*, och *postmodern*.

Paleomoderna kategorin fångar traditionella faktorer som bygger på ideologiska och altruistiska skäl, såväl som motiv som bygger på att nationen kommer till gagn. Eller stärka nationens anseende. Den lilla individen genomför en osjälvisk handling som tjänar något större.

Moderna kategorin är synnerligen mer pragmatisk och transaktionell. Detta genom faktorer som inbegriper ersättningar (exempelvis pengar) eller att individen tillhandahåller erfarenheter och färdigheter som är till gagn för denne senare. Individen gör något – och får något tillbaka.

Postmoderna kategorin är Battistellis huvudbidrag, och också den konkreta vidareutvecklingen av tidigare motivationsforskning. Denna kategori består i faktorer som äventyrslystnad eller sökandet efter meningsfullhet. Den kan förvisso förstås som transaktionell, det vill säga individen får någonting i utbyte (som äventyr), men den är varken ideologisk eller för den delen pragmatisk. Istället är denna kategori sprungen ur en individualistisk eller egocentrisk syn, och det var också detta synsätt som i hög grad motiverade Battistellis intervjuobjekt.¹⁴

Vidare finns det en intressant aspekt med Battistellis forskning som också knyter an till den kontrast som identifierats i forskningen kring Svenska Frivilligkåren. Denna aspekt består i att Battistellis bidrag bygger på idén om att samhället (i västvärlden) sedan andra världskriget blivit mer individualiserat, och hans konkreta bidrag är att militärer i en modern kontext motiveras av individuella faktorer *till skillnad* från vad som historiskt motiverat militärer.¹⁵ Således skapar nyttjandet av Battistellis teori möjligheten att urskilja och identifiera om det finns spår av denna samhällsförändring även inom Svenska Frivilligkåren. Föreställningen om att samhället i dag är mer individualiserat än det varit historiskt borde betyda att de frivilliga i Svenska Frivilligkåren *inte* motiverats av det som Battistelli beskriver inom ramen för den postmoderna kategorin. Därmed erbjuder Battistellis trikotomi en bred teori som dessutom införlivar tanken om ett individualistiskt samhälle, vilket skapar goda förutsättningar att kategorisera och förstå motivationen hos de frivilliga inom Svenska Frivilligkåren.

4.3 Ariellis *push/pull*-perspektiv

Arielli menar först och främst att motivation är ett komplext och svårstuderat fenomen, detta då studierna ofta är grundade på berättelser och upplevelser som människor uttrycker. Detta är såklart problematiskt eftersom det skapar möjligheter för individer att skapa en bild om sig själva som inte nödvändigtvis behöver vara sann, vilket också går hand i hand med att det inte sällan finns ett ekonomiskt intresse av att kunna sälja en eggande och action-späckad story.¹⁶ Fenomenet har alltså en inbyggd källkritisk begränsning, där det inte riktigt går att "avtäcka"

¹⁴ Battistelli, *Peacekeeping and the Postmodern Soldier*, s.471.

¹⁵ *Ibid.*, s.468-469.

¹⁶ Nir Arielli. *From Byron to Bin Laden: A History of Foreign War Volunteers*, s.66-68.

någon slags absolut sanning, vilket utgör en svaghet i undersökningar som ämnar utforska just motivation.

Vidare menar Arielli att motivationen att söka sig till främmande konflikter också är komplex i det avseende att motivationen kan botten i flera, olika faktorer samtidigt. Sällan kan människors motivation isoleras till en enda sak, utan snarare existerar motivationen på flera olika plan samtidigt.¹⁷ Motivationsfenomenet är i denna militära, frivilliga kontext svårt och mångfacetterat.

Utöver Ariellis problematiserande kring hur komplext motivationsfenomenet är, utgörs hans konkreta bidrag i denna uppsats av hans tankar rörande hur människor söker sig till främmande konflikter. Han menar att antingen *attraheras* (pull) människor, eller så *trycks* (push) de bort från sitt ursprungliga sammanhang. Detta perspektiv medför ytterligare en dimension utöver Battistellis kategorier, vilket möjliggör en bredare och djupare analys. Arielli utvecklar detta ”push/pull”-synsättet med att påpeka att det är när dessa två faktorer samverkar som sannolikheten för att en människa ska söka sig till främmande konflikter är som högst. Detta kan ta sig skepnaden genom att en individ förskjutits från samhället (exempelvis genom arbetslöshet), samtidigt som individen attraheras till ett krig (exempelvis genom sökande efter mening eller äventyrslystnad).¹⁸

¹⁷ Nir Arielli. *From Byron to Bin Laden: A History of Foreign War Volunteers*, s.69.

¹⁸ *Ibid.*, s.78-80.

5.1 Metod

Uppsatsen nyttjar sig av kvalitativ textanalys med en abduktiv ansats. Detta innebär att den teoretiska bakgrunden operationaliseras till indikatorer som appliceras på materialet samtidigt som möjligheten att kunna vara explorativ mot materialet och teorin bibehålls. Förhållningssättet mot materialet är tolkande, vilket möjliggör att kunna utforska djupare mening ur texter, för att kunna avslöja vad som finns mellan raderna.¹⁹ Abduktion innebär att vid analysen alterneras teori och empiri, vilket möjliggör en omtolkning av båda i skenet av varandra.²⁰ Resultatet kan således komma att generera en omtolkning av den förvalda teorin samtidigt som förståelse för motivationen hos individerna i Svenska Frivilligkåren skapas.

Vidare är uppsatsen en fallstudie, där Svenska Frivilligkåren studeras som ett fall av frivilligt militärt deltagande i ett främmande, högintensivt krig. Valet av fall motiveras av principen *intensiva fall*, vilket innebär att fallet är en extrem tillämpning av det studerade fenomenet motivation.²¹ Tillämpningen anses extrem eftersom de frivilliga behövde vara synnerligen motiverade till att inte bara vara frivilliga i ett krig, utan också vara frivilliga i ett krig som de saknade en omedelbar anknytning till. Fallet med Svenska Frivilligkåren anses således vara ett extremt exempel på militär motivation, vilket gör fallet intressant att studera. De individer vars motivation analyseras är studiens analysenheter, och det material som motivationen synliggörs genom är studiens observationsenheter. Uppsatsen gör inga anspråk på att statistiskt generalisera de fynd som görs på hela populationen inom ramen för Svenska Frivilligkåren, utan snarare eftersträvas analytisk generaliserbarhet. Meningen med detta är alltså att kunna botten i en djupare analys snarare än en diskussion om frekvens, vilket motivationsfenomenet behöver för att skapa förståelse eftersom motivation är så pass komplext. Vidare innebär den analytiska generaliserbarheten möjligheten att omtolka de teorier som nyttas, vilken hänger ihop med den abduktiva ansatsen.²²

För att vidare förtydliga den abduktiva ansatsen avses ett pragmatiskt förhållningssätt till empirin och fallet. Ansatsen är nära besläktad med deduktion (det vill säga teoridrivna²³), men en strikt deduktiv ansats hade riskerat att begränsa analysen till att enbart pröva teorin.²⁴ Eftersom en teoretisk förförståelse, eller förankring, är avgörande för att kunna närma sig detta fenomen är inte ansatsen för den delen strikt induktiv – då hade resultatet istället riskerat att bli teoretiskt ointegrerbart. Men en möjlighet är att materialet mynnar ut i en motivationstyp som inte går att förstå som varken paleomodern, modern eller postmodern, därav är det en styrka att kunna vara explorativ för att ha möjligheten att kunna omtolka teorin i skenet av de fynd som finns i materialet. Abduktion är således den starkaste vägen framåt för att kunna närma sig de frivilligas motivation.

¹⁹ Esaiasson et al., *Metodpraktikan: Konsten att studera människor, organisationer och samhällen*. Sjätte upplagan. (Stockholm: Norstedts Juridik 2024): s.314.

²⁰ Alvesson, M., & Sköldberg, K., *Tolkning och reflektion : vetenskapsfilosofi och kvalitativ metod*. Tredje upplagan. (Lund: Studentlitteratur 2017): s.14.

²¹ Esaiasson et al., *Metodpraktikan: Konsten att studera människor, organisationer och samhällen*. s.65.

²² Yin, K. R., *Fallstudier: design och genomförande*. Första upplagan. (Stockholm: Liber 2007): s.28.

²³ Alvinus, A., Borglund, A. & Larsson, G., *Tematisk analys: Din handbok till fascinerande vetenskap*. Andra upplagan. (Lund: Studentlitteratur 2024): s.79.

²⁴ Alvesson, M. & Sköldberg, K. *Tolkning och reflektion: vetenskapsfilosofi och kvalitativ metod*, s.14.

Forskningsfrågan är tvådelad (beskrivande *och* förstående), vilket syftar till att framhäva faktumet att motivationen först behöver synliggöras för att därefter tolkas. Men i analysen är den tolkande delen huvudfokus, vilket innebär att en mer fulländad beskrivning av de frivilligas motivation står i skuggan för att istället tolka och förstå motivationen djupare.

5.2 Operationalisering

Studien genomförs genom att teorin omvandlas till indikatorer som nyttjas för att avgöra hur materialet ska analyseras. Materialet sorteras efter dessa indikatorer, det vill säga olika källtyper analyseras utifrån samma övergripande teoretiska kategori - inte efter källtyp. Detta görs för att tydligare möjliggöra nyansering och enklare kunna avslöja mening; eftersom material av olika sort, tid, och författare blandas. Detta innebär även en tydligare röd tråd med den abduktiva ansatsen, den teoretiska förankringen och empirin vävs på så vis ihop. För att öka validiteten och transparensen eftersträvas i hög grad direkta citat ur materialet. Vidare så eftersträvas att nyttja citat från olika människor med olika grad, befattningar, ålder och socioekonomisk bakgrund (i den mån detta går att urskilja), för att på så sätt ha en hög spridning och öka representationen för de frivilliga genom att aktivt undvika att upphovspersonerna till citaten är väldigt lika varandra. Detta åstadkommer studien genom att aktivt välja citat från olika verk, och i de fall där verken uttrycker flera exempel på motivation så undviks att upphovspersonerna är lika varandra: till exempel att om två soldater ur samma enhet med liknande bakgrunder uttrycker liknande motivation, så selekteras den ena ut till förmån för någon som har en annan bakgrund. Det övergripande syftet med detta är att undvika så långt det är möjligt att en ”speciell klick” av de frivilliga undersöks, för att försöka skapa en rättvis bild av hur motivationen såg ut.

Indikatorerna särskiljs för respektive motivationstyp beroende på om de är uttryck för *push* eller *pull*. På så vis kombineras Battistellis teori med Ariellis. Det som gör att vissa indikatorer klassificeras som *push* och inte *pull* bottnar i att individen (rörande *push*) drivs av obehag, skam, eller otillräcklighet. Eller att individen befinner sig i en form av passivitet. *Pull*-faktorer å andra sidan bygger på någon form av attraktion eller ett sökande. Det går att likna vid att *pull-faktorer* är en aktion eller ett aktivt handlande, och att *push-faktorer* snarare är något reaktivt.

Vidare är det viktigt att förstå att analysverktyget har sina begränsningar eftersom motivation är ett komplext fenomen. Ett uttryck kan både ses som uttryck för *push* och *pull*, som exempelvis moralisk plikt. Denna motsägelsefulla aspekt beaktas noggrant vid analysen, och behöver sättas i ett tydligt sammanhang – vilket vidare stärker behovet av ett tolkande förhållningssätt, abduktiv ansats och kvalitativ textanalys med tonvikt på direkta citat. För att vara ännu mer transparent och öka validiteten ytterligare beaktas denna aspekt genom att det som i slutändan avgör vad som är vad är huruvida individen *reagerar* eller *agerar*. Detta är kärnan i push/pull-perspektivet, och således den aspekt som ”fäller” det slutgiltiga avgörandet vid eventuella hårklyverier i analysen. *Moralisk plikt* skulle alltså kunna innebära att individen ser det som sin plikt att inte lämna sina kamrater som sen tidigare bestämt sig för att bli frivilliga i sticket (*push*), eller innebära att det som berättas om Vinterkriget väcker sådan avsky hos individen att denne ser det som sin plikt att vara en del av att försöka göra något åt det som denne uppfattar som ett problem (*pull*).

Tabell 1.1 *Operationalisering*

Motivationstyp	Konkret sammankoppling av motivationstyp och motivationsriktning	Indikatorer för <i>push</i>	Indikatorer för <i>pull</i>
<p><i>Paleomodern</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Vara till nytta/hjälpa andra (altruism) • Stärka nationens anseende • Ideologi/idéströmningar 	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Push</i> – upplevd moralisk, humanitär eller ideologisk förpliktelse som omöjliggör passivitet. • <i>Pull</i> – en aktiv strävan efter att upprätthålla eller stå upp för kollektiva värden, identitet eller idéer. 	<ul style="list-style-type: none"> • ”<i>Alla andra åkte – så varför inte jag?</i>” • ”<i>Jag kunde inte stå på sidan av</i>” • ”<i>Om Finland föll skulle Sverige vara näst på tur</i>” • ”<i>Kunde inte svika mina kamrater och mitt förband</i>” • ”<i>Det var min plikt att hjälpa i den mån jag kunde</i>” 	<ul style="list-style-type: none"> • ”<i>Släktband till Finland</i>” • ”<i>Verk som Fänrik Ståls sägner inspirerade</i>” • ”<i>Stå upp för vårt broderfolk</i>” • ”<i>Kampen mot Ryssland, kommunism och bolsjevism</i>” • ”<i>Ondska måste till varje pris bekämpas</i>”
<p><i>Modern</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Tjäna pengar/erhålla ersättning • Lära sig nya saker/skaffa erfarenhet för karriärsutveckling 	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Push</i> – uttryck för otillfredsställelse med den ursprungliga livssituationen avseende lön eller struktur. • <i>Pull</i> – uttryck för att aktivt förändra eller utveckla sin livssituation med betoning på lön, karriär eller professionell identitet. 	<ul style="list-style-type: none"> • ”<i>Alternativet var arbetslöshet</i>” • ”<i>Problem på hemmafronten</i>” • ”<i>Jag avskydde mitt jobb</i>” 	<ul style="list-style-type: none"> • ”<i>En sådan chans kanske man inte får igen</i>” • ”<i>Pengarna var bättre än i Sverige</i>” • ”<i>Det var rätt för karriären</i>” • ”<i>Få krigserfarenhet</i>”
<p><i>Postmodern</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Tillfredsställa behovet av äventyr 	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Push</i> – uttryck för meningslöshet, stagnation, brist på riktning eller upplevelse av brist 	<ul style="list-style-type: none"> • ”<i>Jag var uttråkad</i>” • ”<i>Kände mig fast</i>” 	<ul style="list-style-type: none"> • ”<i>Det verkade spännande</i>” • ”<i>Visa vad jag går för</i>”

<ul style="list-style-type: none">• Uppleva/söka sig efter något meningsfullt	<p>på självförverkligande.</p> <ul style="list-style-type: none">• <i>Pull</i> – uttryck för en aktiv strävan efter meningsfullhet, spänning, självförverkligande eller kriget som en upplevelse i sig självt.	<ul style="list-style-type: none">• <i>"Jag passade inte in i samhället"</i>	<ul style="list-style-type: none">• <i>"Vara en del av något större"</i>• <i>"Det lät som ett äventyr"</i>• <i>"Jag kände att jag kunde bli någon"</i>
---	--	--	--

6.1 Material

Det material som nyttjas som empiri i denna uppsats är verk där frivilligas motivation uttrycks av de själva, andrahandskällor som beskrivit denna motivation har uteslutits i syfte att bibehålla en hög reliabilitet. Detta eftersom studiens avsikt är att tolka de frivilligas motivation, inte tolka andra författares tolkning av de frivilliga.

Anledningen till att föreliggande material valts beror i huvudsak på tillgänglighet, alltså en slags bekvämlighetsselektion. Det har eftersträvats att få en spridning i materialet motiverat ur ett källkritiskt perspektiv, men faktum är att det inte finns så mycket material som täcker in detta ämne. Ingen specifik källa eller verk har å andra sidan aktivt undvikits, utan eventuella källor som ej finns med beror i så fall på att det inte funnits vetskap om detta eventuella verks existens. Vidare täcker naturligtvis inte dessa verk in alla frivilliga, alla drygt 12 000 individer har inte kommit till tals. Å andra sidan representerar materialet olika sidor hos de frivilliga, exempelvis skillnader i grad, befattning, ålder och socioekonomisk bakgrund. Det går alltså att argumentera för att materialet är representativt för Svenska Frivilligkåren som helhet. Det som nyttjats är:

- *I Österled: en bokfilm om den Svenska Frivilligkåren*: en minnesbok som nedtecknades kort efter att freden utropades 13 mars 1940, där frivilliga uttryckte sin motivation genom korta referat.
- *Svenska frivilliga i Finland 1939-1944*: en större antologi som behandlar all svensk frivilligverksamhet i Finland under andra världskriget.
- *För Finlands frihet: Svenska Frivilligkåren 1939-1944*: ett beskrivande verk som i sig grundar sig på arkivmaterial och förstahandskällor, och som erbjuder en fullständig skildring över Svenska Frivilligkårens verksamhet från början till slut.
- *Årans vinter; Verklighet till döds; Martin Ekström – orädd frivillig i fem krig; Marschen till Märkäjärvi; När Finlands sak blev min*: ett antal biografier där författarna är frivilliga själva, och där de genom sina biografier getts utrymme att nedteckna sina upplevelser på vilket sätt de än vill.
- Även arkivmaterial har nyttjats, i form av en enkätundersökning som gjordes 1997 av föreningen Svenska Finlandsfrivilliga. Denna enkätundersökning syftade till att besvara frågan varför den frivillige motiverades att bli frivillig.

6.2 Källkritik

Alla dessa källor har granskats och analyserat utifrån de fyra källkritiska kriterierna *äkthet*, *oberoende*, *samtidighet* och *tendens*. Dessa kriterier har nyttjats för att systematiskt kunna bedöma trovärdigheten och sanningshalten i det valda materialet.²⁵ Då denna uppsats nyttjar sig av olika sorters berättelser för att kunna skapa förståelse för motivation innebär det att viss selektion måste göras i all denna empiri. Den källkritiska analysen är det viktigaste hjälpmedlet för att kunna göra denna selektion på ett korrekt och vetenskapligt sätt.²⁶ Vidare har ett stort fokus tillägnats kriteriet *oberoende*, eftersom nyttjandet av flera verk som påstår liknande saker stärker trovärdigheten i ett påstående. Säger två olika källor liknande saker är således anledningen att tro att saken är sann större.²⁷ Detta är synnerligen viktigt eftersom källmaterialet i denna uppsats består i subjektiva upplevelser, som alla kan anklagas för försköning eller för att försöka passa in i ett visst narrativ. Det vill säga, det är svårt att komma runt faktumet att dessa verk alla har inslag av olika tendenser. Detta är också specifikt för militär motivation som forskningsfält: fenomenet är komplext och grundar sig i subjektivitet vilket är en källkritisk begränsning.²⁸

I Österled: en bokfilm om den Svenska Frivilligkåren (1940) nyttjas då det är mycket samtida samtidigt som det erbjuder flertalet exempel på referat från frivilliga där de just uttrycker sin motivation rörande sitt deltagande i Vinterkriget. Verket är att likna vid en ögonblicksbild som fångar mycket relevant empiri för denna studie, kort efter att Vinterkriget avslutades. Emellertid har verket två baksidor: verket är att betrakta som en delkomponent i mytbildningen och historieskapandet kring Svenska Frivilligkåren, det finns flertalet exempel i verket där citat från von Döbeln eller historiska krigshändelser från Gustav Vasa eller Gustav II Adolf lyfts. Verket är således tendentiöst och passar rakt in i narrativet kring nationalromantik, Skandinavien som ett enat folk och Vinterkriget som ett historiedrama mellan det goda och det onda. Verket nyttjas ändå inom ramen för denna uppsats eftersom den empiri som erbjuds kring motivationsfaktorer är så pass relevant. För att komma runt problematiken kring verket hanteras exemplen varsamt, och i kombination med andra verk.

Förbundet Svenska Finlandsfrivilliga genomförde enkätundersökningen *Varför gav vi oss ut som frivilliga?* 1997. Enkätundersökningen har blivit en del av det arkivmaterial rörande Svenska Frivilligkåren i Krigsarkivet. Det enda som finns av denna undersökning är olika respondenters svar, ingenting som återger förutsättningarna eller tillvägagångssätt har återfunnits i arkivet. Det går alltså inte att betrakta undersökningen som vetenskaplig, eller att det har sådan styrka att det går att statistiskt bevisa motivationen hos de frivilliga. Men undersökningen är ovärderlig för denna uppsats eftersom den explicit berör kärnan i det studerade fenomenet. Undersökningen har ett brett antal svarsalternativ, samt möjligheten för respondenten att svara i fri-text. Således fås exempel på exakt hur individer skulle uttrycka sin motivation. Den stora nackdelen med detta arkivmaterial är tidsaspekten, eftersom undersökningen genomfördes så sent som 1997, mer än 50 år efter Vinterkriget. Minnen

²⁵ Esaiasson et al., *Metodpraktikan: Konsten att studera människor, organisationer och samhällen*, s.135.

²⁶ *Ibid.*, s.137.

²⁷ *Ibid.*, s.140.

²⁸ Nir Arielli. *From Byron to Bin Laden: A History of Foreign War Volunteers*, s.95.

förändras vilket kan påverka hur individer uppfattade det de upplevt. Detta implicerar vikten av att ha fler källor, som på så vis kan möjliggöra en sorts triangulering av källorna.

De biografier som nyttjas erbjuder en möjlighet att ta del av de frivilligas upplevelser på ett sätt som de själva funnit bäst. Alltså att författarna kan beskriva dessa händelser så som de själva ser att de bör göras, därav är biografier ett värdefullt bidrag som kompletterar övrigt material där de frivilligas motivation skildras. Emellertid är dessa biografier skrivna olika i tid, från direkt efter kriget och nästintill fram till våra dagar. Detta är viktigt att beakta eftersom minnen av upplevelser riskeras att förändras över tid. Vidare så är biografier också en möjlighet för författarna att bygga en bild av sig själva som inte nödvändigtvis behöver vara sann, risken att dessa verk är tendentiösa går alltså inte att bortse ifrån. Detta omhändertas, likt för andra källor, genom triangulering av källor (sanningshalten ökar om flera källor säger samma sak) och genom transparens, skulle en källa ensam om att komma med vissa påståenden så redovisas detta öppet i analysen.

Svenska frivilliga i Finland 1939-1944 och *För Finlands frihet: Svenska Frivilligkåren 1939-1944* nyttjas dels för de citat av frivilliga som uttrycks och dels för bakgrundshistorien kring Svenska Frivilligkåren. Dessa två verk är inte direkt skrivna av frivilliga själva, men de innehåller direkta citat av frivilliga samtidigt som verkens ursprung består av arkivmaterial eller intervjuer, det vill säga förstahandskällor.

6.3 Forskningsetik

Vid arbetet med denna uppsats har god forskningssed eftersträvat. Forskningssedens fyra grundprinciper tillförlitlighet, ärlighet, respekt och ansvar har väglett arbetet, och dessa principer har beaktats över tid.²⁹ Denna uppsats behandlar uteslutande avlidna människors upplevelser, och där analysen av dessa upplevelser skulle kunna komma att påverka dessa människors eftermäle. Det är viktigt att ha i beaktning att uppsatsens syfte inte är att framställa individer i dålig dager, och att analysen bygger i stort på citat – vilket innebär att det är fragmentariska uppgifter som inte kan anses rättvist avbilda en människa som helhet. Detta ställer stora krav på att just citera korrekt, för att kunna upprätthålla en god forskningssed och undvika forskningsetiska dilemman.³⁰ Samtidigt som det undviks att dra långtgående slutsatser kring specifika individer baserade på lösryckta citat, det är återigen inte det som är syftet med denna uppsats.

Vidare undviker uppsatsen att moralisera eller psykologisera enskilda individer genom att istället lägga fokus på att skapa en större förståelse för fenomenet Svenska Frivilligkåren snarare än att fokusera på specifika människor, vilket annars skulle kunna riskera att skapa en vinklad eller partisk bild av just enskilda individer. I hög grad undviks att koppla citat till ett specifikt namn, eftersom det återigen inte är *vem* som sagt vad som är intressant, utan det är istället innehållet som står i fokus. På så vis blir det inte uppenbart exakt vem som står för citatet, även om det naturligtvis hanteras korrekt genom referenser: en avvägning mellan transparens och forskningsetik.

²⁹ Åkerman, J. *God forskningssed 2024*. (Stockholm: Vetenskapsrådet 2024): s.11.

³⁰ *Ibid.*, s.77.

7.1 Bakgrund

Hösten 1939 var en minst sagt omvälvande tid. Kriget på kontinenten var ett faktum redan i september när Tyskland gick in i Polen, och strax innan det hade Sovjetunionen och Tyskland delat upp Europa i varsin maktsfär, genom Molotov-Ribbentrop-pakten. När Vinterkriget bröt ut i månadsskiftet november-december samma år insåg den svenska regeringen stundens allvar. En armékår på 100 000 man placerades i Norrbotten för att säkerställa skyddet av gränsen såväl som malmfälten och dess järnväg³¹. Men att gå så långt som att handgripligen hjälpa Finland i sin kamp mot Sovjetunionen var den svenska regeringen inte beredd att göra. Redan innan krigsutbrottet hade det börjat skissas på olika frivilligbidrag, och opinionen för Finlands sak hade i Sverige stärkts genom Sovjetunionens hårda (för att inte säga krigsframtvängande) diplomati som Finland utsatts under upptakten till det som blev Vinterkriget.

Svenska Frivilligkåren föddes ur avskyn för denna diplomati, såväl som chocken för hur brutalt kriget hade inletts (utan krigsförklaring), men också för hur det finska folket hade svarat med sin goda försvarsvilja och sitt mod. Utöver detta spelade också den upplevda kulturella samhörigheten och den delade historien in i hur opinionen uppfattade Vinterkrigets början.³² Sverige reagerade inte bara på överfallet på sitt grannland genom ord, utan humanitär hjälp och bistånd kom också tidigt igång. Totalt skramlades det ihop 500 miljoner kronor i ekonomisk hjälp (fördelat mellan staten, näringslivet, och allmänheten). Denna summa motsvarar i dagens penningvärde drygt 18 miljarder, vilket sett till hur kort Vinterkriget var (drygt fyra månader) vittnar om vilka känslor och vilken beslutsamhet som fanns i Sverige.³³

Någon vidare stridsverksamhet eller påverkan på krigets utfall fick Svenska Frivilligkåren emellertid inte. För att kort sammanfatta vad som uträttades kan det sägas att förbandet blev insatt i en mindre intensiv del av kriget (finska Lappland, i höjd med Pajala), vilket motiverades av att det på så vis var enklast att försörja förbandet (från Sverige) samtidigt som man kunde skydda Sveriges gräns, och vid ett katastrofscenari skulle man kunna säkra övergångarna på Torne älv.³⁴ Vid krigets slut 13 mars 1940 hade förbandet varit vid fronten i cirka fem veckor, och av de 8260 frivilliga som nådde Finland skulle 33 människor då kommit att stupas. Ett femtiotal sårades genom olika stridshandlingar, och 130 människor fick svåra köldskador som en följd av den synnerligen stränga vintern.³⁵

³¹ von Schmidt-Laussitz, K-J. & von Schmidt-Laussitz, N., *För Finlands frihet: Svenska Frivilligkåren 1939-1940*. (Hallstavik: Förlag svenskafrivilliga.com, 2008): s.34.

³² *Ibid.*, s.35.

³³ *Ibid.*, s.36.

³⁴ *Ibid.*, s.39.

³⁵ von Schmidt-Laussitz et al., *För Finlands frihet: Svenska Frivilligkåren 1939-1940*. (2008): s.144.

8.1 Analys

8.2 Paleomodern

I de verk där frivilligas motivation synliggörs återkommer paleomoderna motivationsteman i hög grad. Frivilliga vittnar om hur de ansåg att det var deras plikt att bli frivilliga, och bidra för Finlands sak. En frivillig minns:

*”Varför jag for till Finland? Ja, den frågan är lätt besvarad. En så självklar plikt var lätt att fylla. I vår tid håller nog ungdomen de gamla riddaridealerna lika högt som förr. Att kampen i öster inte bara gällde Finland, utan hela Norden, det står väl klart för var och en som haft tillfälle att komma i kontakt med vårt östra broderland.”*³⁶

När detta motivationstema syns djupare framträder flertalet saker. Denna plikt som så många frivilliga talar om kan ses som en internalisering av den samhällseliga diskursen, som i sig bottenar i flera teman. För att denna motivation ska bli begriplig måste 30-talets Sverige också förstås eftersom de är så nära sammanknutna. Flertalet frivilliga uttrycker exempelvis hur de uttryckligen inspirerades av *Fänrik Ståls Sägner*, vilket vid en första anblick skulle kunna innebära att denna bok är så pass bra att den förmår människor att riskera livet för ett annat land, vilket förefaller vara ett nästan absurt samband. En frivillig uttrycker varför denne blev frivillig som:

*”Förmodligen påverkad av ”Fänrik Ståls sägner” från folkskoletiden”*³⁷

Liknande slutsatser skulle även kunna dras för reklamkampanjen *”Finlands sak är vår”*. För att göra allt detta begripligt måste dessa företeelser sättas in i en större kontext, med nationalromantiska såväl som geopolitiska inslag.

De frivilliga var alla födda långt efter landsdelningen 1809, men implicit så har romantiserande litteratur som skildrar detta inspirerat och motiverat. De frivilliga tog del av sådan litteratur under skolgången, och var insatta i Sveriges och Finlands långtgående gemensamma historia; och denna historiebildning utnyttjades sedan genom de propagandakampanjer som rörde Vinterkriget. För de frivilliga var inte tankarna kring ”landssvek” och ”broderfolk” så abstrakta och avlägsna som de kanske är idag. För att slutgiltigt exemplifiera hur frivilliga upplevde dessa strömningar (såväl som motiverades av dem): *”Aktningen för och kärleken till Finland, grundlagd genom uppfostran och genom pojkkårens inlevelse i Fänrik Ståls sägner och historisk litteratur, mognade och fulländades under universitetsstudierna och i umgänget med nationellt tänkande vänner från båda sidor Bottenhavet. Känslan för den historiska traditionens krav var stark och oemotståndlig.”*³⁸

³⁶ Tigerstedt, Ö., Sjöstedt, C. & Winge, A. *I Österled: en bokfilm om Svenska Frivilliggåren*. (Stockholm: Självständighetsförbundet, 1940): s.34.

³⁷ Riksarkivet Täby, Förbundet Svenska finlandsvilliga, Förbundet Svenska finlandsvilliga SE/KrA/0853. Volym 107, Enkäten *Varför blev vi frivilliga?* (1997): enkätsvar nr. 27.

³⁸ Tigerstedt et al. *I Österled: en bokfilm om Svenska Frivilliggåren*. (1940): s.34.

Frustration

Flera frivilliga ger utlopp för sin frustration, en frivillig uttrycker detta som:

”Jag hoppades att Sverige med all den kraft det var mäktigt, politiskt och militärt, skulle stödja Finland. När detta inte skedde, framstod det för mig som en självklar sak att man var skyldig att sträva efter att som enskild få göra det som man ansåg vara riktigt att nationen gjorde.”³⁹

Eller:

”När därför Rysslands krav på Finland hösten 1939 framställdes, var min ståndpunkt klar beträffande huru Sverige borde handla. Av skäl som här icke skola beröras eller bedömas, kom Sveriges väg icke att bliva den som många svenskar ansågo vara den rätta. Ville eller kunde icke Sverige såsom stat ingripa, måste vi enskilda svenska män påtaga oss den skyldighet vi ansågo vara Sveriges.”⁴⁰

Såväl som:

”...avgörande för mitt handlingssätt var kärleken till frihetens universella idé. [...] Finlands strid gällde denna frihet och därför led jag lika mycket som dessa finnar av Sveriges hållning...”⁴¹

Med citaten ovan som bakgrund går det alltså att uttolka en stor frustration rörande hur Sverige skötte ”Finlandsfrågan”, alltså hur politikerna såg och behandlade Vinterkriget. Frivilliga vittnar om hur Sverige återigen utelämnade Finland åt sitt öde som inte skickade efter officiell militär hjälp: *”Ville eller kunde icke Sverige såsom stat ingripa...”*. Det finns ett slags undertema att man ansåg att Sverige som nation var ”feg” som bara stod på sidan av, att landet undvek sina förpliktelser: *”...Jag hoppades att Sverige med all den kraft det var mäktigt, politiskt och militärt, skulle stödja Finland...”*(se ovan för fullständiga citatet). En annan frivillig uttrycker detta som: *”En gång tidigare hade Sverige låtit Finland kämpa sin kamp så gott som ensam. Detta fick inte upprepas.”⁴²*

Det går alltså att förstå detta genom det som Battistelli menar går ut på att stärka nationens anseende. Frivilliga motiverades alltså av att Sverige inte fullgjorde sin plikt – och då föll det istället på den enskilde att fullfölja den.

Frivilliga internaliserade (införliva normer, opinion och värderingar i sig själv) alltså flera saker: nationalromantisk prosa, propagerande för att hjälpa Finland och en utbredd frustration som grundar sig i den svenska politikens ovilja. Det kan uttolkas att dessa faktorer samverkade, vilket i linje med Arielli innebär att motiven kan ses som utlopp för både *push*- och *pull*-mekanismer. Å ena sidan drogs frivilliga till att göra det de kunde för att hjälpa det (ofta framställt som värnlösa) Finska folket, vilket alltså är en form av *pull*-mekanism: *”Det orätta i*

³⁹ Tigerstedt et al. *I Österled: en bokfilm om Svenska Frivilligkåren*. (1940): s.30.

⁴⁰ Ibid.

⁴¹ Naess, R. *Marschen till Märkjärvi*. Första upplagan. (Stockholm: Leandoer & Ekholm förlag, 2006): s.16.

⁴² Tigerstedt et al. *I Österled: en bokfilm om Svenska Frivilligkåren*. (1940): s.30.

*att ett litet neutralt land blev överfallet (utan skäl) av en aggressiv granne*⁴³ Å andra sidan väcktes en frustration av att Sverige som nation inte handlade mer resolut, en frustration som är att se som en *push*-mekanism eftersom de frivilliga ansåg att de behövde ”ta saken i egna händer”. Många ansåg alltså att Sverige hade en förpliktelse som man inte uppfyllde, vilket försvårade passivitet hos de som sedan blev frivilliga. Kombinationen frustration med en humanitär syn kan alltså ses som ett tillräckligt starkt motiv för att frivilliga faktiskt skulle handgripligen ställa upp för Finland. Detta motiv görs alltså begripligt genom att identifiera en kombination mellan *push/pull*-mekanismer och paleomoderna motivationsfaktorer; här skapar alltså kombinationen Arielli/Battistelli möjligheten att just analysera dessa motiv på djupet, och faktiskt förstå de frivilligas motivation.

Plikt som motivation

Genomgående är också tankar kring plikt som motivation till att gå med i Svenska Frivilligkåren. En frivillig fastslår: *”Min resa till Finland var inte frågan om ett val utan om vilja och självklar plikt.”*⁴⁴

Själva begreppet *plikt* kan problematiseras ytterligare, eftersom det är svårt att avgöra om de frivilliga verkligen såg plikt som sin yttersta motivator, eller om det är en efterhandskonstruktion för att rättfärdiga handlandet. Det skulle kunna vara så att frivilliga i efterhand menat att det var just plikt som drev de till Vinterkriget, för att på så sätt framställa sig själv som ädlare eller mer ridderliga. Genom att ta del av citaten nedan kan det emellertid snarare identifieras att de frivilliga snarare menar att de *inte* hade ett val, att deras upplevda moraliska plikt implicit tvingade de att bli frivilliga. Här kan också konstateras att det pliktorienterade perspektivet bottenar främst i ett *push*-perspektiv, det var moralen som tvingande individen att bli frivillig, en sorts reaktion. Ytterligare exempel där plikt framställs som ett icke-val: *”I fråga om att stanna hemma eller resa till Finland gavs det inget val. Som så många andra fann jag att Frivilligkåren även var min väg.”*⁴⁵

Cynisk eller altruistisk?

Frivilliga uttrycker också en slags oro eller ett behov av att gå med i Vinterkriget för att på så sätt skydda Sverige. En frivillig menar: *”Jag kunde inte finna några antagbara skäl att undandraga mig det [att bli frivillig, reds. anm.], som föreföll mig som en plikt i den givna situationen. [...] Ett finskt sammanbrott vore ju en skandinavisk katastrof, som drabbade oss svenskar hårdare än någon.”*⁴⁶

Eller: *”Jag gjorde ju bara rätt mot mig själv. Min egen, Sveriges och Finlands frihet stod på spel.”*⁴⁷

⁴³ Riksarkivet Täby, Förbundet Svenska finlandsfrivilliga, Förbundet Svenska finlandsfrivilliga SE/KrA/0853. Volym 107, Enkäten *Varför blev vi frivilliga?* (1997): Enkät svar nr. 14.

⁴⁴ Tigerstedt et al. *I Österled: en bokfilm om Svenska Frivilligkåren.* (1940): s.39.

⁴⁵ *Ibid.*, s.40.

⁴⁶ *Ibid.*, s.38.

⁴⁷ *Ibid.*, s.33.

Också: ”Jag anmälde mig för att delta i Finlands kamp för att hjälpa vårt broderland och därmed Sverige. Bättre att förekomma än förekommas”⁴⁸

Även: ”Bättre möta Olle i grind än att ta emot honom här [i Sverige, reds. anm.]”⁴⁹

Detta meningsskapande som bottnar i att göra Sverige säkrare genom att försvara Finland kan också synas ytterligare. Det går att tydligt kategorisera dessa motiv i det som Battistelli menar är *att vara nationen till gagn*. Men eftersom Battistelli införlivar *vara nationen till gagn* tillsammans med *altruism* inom ramen för paleomodern motivation så blir det hela något diffust. Med dessa motiv och detta meningskapande i beaktning, kan man ställa frågorna: för vem utförs den osjälviska handlingen? Vem är den frivillige altruistisk för? Ser man de frivilligas motivation som moralisk plikt gentemot Sveriges säkerhet så kan det ifrågasättas vilken roll ”hjälpa Finland” spelar. Det går alltså att föra ett resonemang att vissa frivilliga snarare var mest rädd för Sveriges och sin egen familjs framtid snarare än att de ridderligt ryckte ut för det finska folket. Detta förefaller också vara rationellt eftersom det vid utbrottet för Vinterkriget ännu inte var klart huruvida kriget skulle sprida sig till Sverige. Det behöver alltså inte nödvändigtvis handla om altruism där drivkraften består i att hjälpa det finska folket, utan alltså snarare hjälpa Sverige och i förlängningen sig själv. Det finns inslag av cynism där vissa frivilliga upplevt att om de inte var med och hjälpte till att slåss mot Sovjetunionen skulle de kunna komma att behöva göra det senare, fast hemma i Sverige. Detta motiv framgår tydligt (vilket citaten ovan illustrerar), och skiljer sig markant från de frivilliga som internaliserat nationalromantik och den humanitärt orienterade opinionen; trots detta rymms båda dessa motiv inom den paleomoderna kategorin.

Normativ snarare än paleomodern

Denna motivation skulle i all väsentlighet kunna förstås som normativ snarare än paleomodern: oaktat om frivilliga ansåg att det var på grund av Sveriges och Finlands speciella historiska relation som de blev frivilliga, eller om det var på grund av att de ansåg att Sveriges regering inte gjorde rätt för sig – så bottnar detta i värderingar som vägleder individen hur den *bör* handla. Det är denna normativa syn som förenar de frivilliga som uttrycker paleomoderna motiv, som i sin tur byggts upp genom internalisering av olika världsliga fenomen: upplevd orättvisa (gentemot Finland), frustration kring Sveriges regering såväl som oro för Sveriges säkerhet.

Battistelli utgår också från ett starkt individfokuserat perspektiv, han menar att det är *individen* som motiveras av exempelvis ideologi eller av att hjälpa andra. Men som påvisats här förefaller verkligheten för de frivilliga i Svenska Frivilligkåren vara mer komplex. De frivilliga som motiveras av paleomoderna faktorer blir först begripliga när de ses som en liten del i en större: att det här är individer som internaliserat större samhällsfenomen snarare än att de endast skulle ha ”tyckt synd om det finska folket” eller inspirerats av *Fänrik Ståls Sägner*. Det är alltså det kollektiva, samhällseliga perspektivet som gör allt detta begripligt, och det klarar inte Battistellis paleomoderna kategori fullt ut att hantera. Det är internaliseringen av samhällseliga fenomen som är nyckeln för att förstå de paleomodernt motiverade frivilliga snarare än strikt

⁴⁸ Tigerstedt et al. *I Österled: en bokfilm om Svenska Frivilligkåren*. (1940): s.41.

⁴⁹ *Ibid.*, s.42.

medmänsklighet, vilket det går att förledas att tro utifrån Battistelli. En införlivning av det som här beskrivits som en internaliseringsprocess tillför alltså till att ytterligare förstå paleomodern motivation.

8.3 Modern

Förekomsten av motiv som kan förstås som moderna bleknar i kontrast till postmoderna och paleomoderna. Det tydligaste exemplet på moderna motiv lyder:

”[Även om vissa i frivilligkåren] *främst såg en efterlängtd möjlighet att draga sig ur knipan* [de hade haft hemma i Sverige, reds. anm.] – *till på köpet under lojala medborgares välsignelser och med ansatser till en heroisk gloria*”⁵⁰

Här antyds att det fanns en minoritet i oklar omfattning som på olika vis drevs bort från Sverige. Individer som av olika anledningar försatt sig i ofördelaktiga positioner. Någon vidare precision i vad detta kunde ha bestått i framgår dessvärre inte, men det finns en intressant aspekt som citatet belyser. Det framgår att det finns en sorts spänning eller växelverkan rörande dessa individer, att de inte bara såg en möjlighet att ”fly” sitt ursprung utan att de också fick en möjlighet till status: ”...med ansatser till en heroisk gloria”. En transaktion kan alltså identifieras: individer bytte bort sin dåliga livssituation (”*draga sig ur knipan*”) mot en möjlighet där de hade chansen att få bli hjältar och ihågkomna. Detta motiv påminner mycket om ett postmodernt motiv, där en slags självförverkligande sker, men att själva sökandet till att bli frivillig bygger på en dålig livssituation leder till att det bäst förstås som modernt. Det är alltså snarare frågan om en slags reaktion på sitt dåliga leverne. Det kan uttolkas att ”...*en efterlängtd möjlighet...*” pekar på att det är just det som är utlösande för individen; vilket alltså kan förstås som att om individen *inte* hade varit i någon form ”utsatt” eller ”i knipa” hade denne inte heller sökt sig till att bli frivillig. Med på köpet kommer status, vilket för individen kan ses som en positiv bi-effekt, men det är inte statussökandet som är grundanledningen.

Men här rör sig materialet i en gråzon mellan moderna och postmoderna motiv som gör Battistellis klassificering grumlig: det står klart att en transaktion sker, men samtidigt så finns det en aspekt som berör meningsfullhet och skapandet av en bättre version av sig själv. Den moderna kategorin förefaller inte kunna hantera detta fullt ut, men inte heller den postmoderna. För att bättre förstå detta motiv kan det enklare begripliggöras genom att se det som en slags process. Sökandet till Vinterkriget är inte ett självändamål, utan kriget är snarare en katalysator där individen får en möjlighet att transformeras: från en människa med sämre livsförutsättningar (exempelvis arbetslöshet eller ekonomiska bekymmer) till en människa med högre social status, eller med mer pengar, eller med nyvunnen erfarenhet som kan rendera i nya möjligheter. Kriget utgör en chans till förbättring, där chansen till lycka och välgång överstiger risken för individen (risk för att antingen dö i själva kriget, eller en slags risk i att fortsätta leva som förut). Individen har således genomgått en förvandling som slutat med att individen fått bättre möjligheter till att leva ett drägligt liv. Individen motiveras i det här fallet av att ha kunnat förändra sin livssituation, som i det här fallet ger uttryck för att individen flyr sitt ursprung och samtidigt får en högre status efter kriget är slut.

⁵⁰ Andolf, G. *Svenska Frivilliga i Finland 1939-1944*. (Stockholm: Militärhistoriska förlaget, 1989): s.62.

Vidare kan citatet och motivet förstås som uttryck för både *push* och *pull*. Det finns en otillräcklighet eller missnöje ("...*draga sig ur knipan...*") som trycker bort individen från sin ursprungliga situation, samtidigt som det finns en komponent med kriget som attraherar individen ("...*till på köpet under lojala medborgares välsignelser och med ansatser till en heroisk gloria*"). Detta ligger helt i linje med Ariellis syn på *push/pull*-perspektivet: chansen att en individ realiserar sina ambitioner är som högst när *push* och *pull* kan samverka, enskilt så är dessa mekanismer inte lika starka eller förmanade hos en människa. Efter nedbrytningen av detta citat framgår alltså att citatet kan förstås eller begripas som en transaktionell process, där kriget inte var ett nöje i sig, men som attraherade människor som redan var frånstötta. Transaktionell i den bemärkelsen att individen byter bort sin frihet mot att tillfälligt riskera sitt liv i ett krig, för att i ett senare skede kunna få det bättre ställt.

Liknande tankegångar kan uttolkas för följande citat: "*Dels var det den stora Saken, dels, det måsta jag säga, berodde det på mitt arbete. Jag hade ingen rejäl kondition, och därför tyckte jag att jag kunde kombinera det goda syftet med nödvändigheten.*"⁵¹

Citatet pekar på att möjligheten att kunna förbättra sin kondition är en avgörande pusselbit för att denne ska motiveras att bli frivillig. Kriget kan återigen förstås som en process där individen efteråt blivit bättre, i detta fall genom högre fysisk status. Tillsammans med detta samverkar också ett idealistiskt motiv: "... *den stora Saken...*", som tillsammans gör att individen realiserar sina tankar om att bli frivillig. Det kan förstås som att dessa två motiv inte enskilt var tillräckligt för att motivera individen, men tillsammans skapas tillräcklig dragningskraft. Men återigen kan modern motivation begripliggöras genom att betrakta kriget som en plats för förändring, där individens frihet byts bort mot förhoppningen att efteråt vara en bättre version av sig själv (en transaktion som inbegriper att acceptera krigets risk för sitt eget liv).

Det står klart att exempel på modern motivation har varit få till antalet i det studerade materialet, vilket väcker frågan om varför? En av anledningarna skulle kunna vara att individer som uttryckt sådan motivation selekterats bort vid produktionen av till exempel *I Österled: en bokfilm om Svenska Frivilligkåren*, för att på så vis låta individer som uttryckte "ädlare" eller "finare" motivation komma fram ännu mer. En annan förklaring skulle kunna vara det faktum att ersättningen, lönen, som Battistelli framhåller som viktig för modern motivation var låg. Materialet visar att en svensk frivillig soldat erhöll 1,5 kronor per dag, vilket motsvarar drygt 50 kronor i dagens penningvärde.⁵²

⁵¹ Tigerstedt et al. *I Österled: en bokfilm om Svenska Frivilligkåren*. (1940): s.43.

⁵² von Schmidt-Laussitz et al., *För Finlands frihet: Svenska Frivilligkåren 1939-1940*. (2008): s.68

8.4 Postmodern

I kontrast till forskningens föreställning att individualiserad eller postmodern motivation är något nytt så återfinns flera exempel på just detta i det studerade materialet. Flertalet frivilliga vittnar om det var just äventyrlust som drog dem till kriget, även om detta ofta samverkar med andra motiv. En frivillig berättar:

”Varför jag drog ut som frivillig. Jo helt enkelt harm⁵³ och äventyrlust. Var det i början äventyrlust som mest drev mig, blev det emellertid harmen vilken kom mig att fatta det avgörande beslutet, att som frivillig delta i Finlands kamp mot den mäktige grannen.”⁵⁴

En annan uttrycker det som:

”Som gammal sjöman och djupvattenseglare hade jag ett par droppar äventyrlust i ådrorna, när jag dagen efter finsk-ryska krigets utbrott anmälde mig som frivillig, men mest var det övertygelse som drev mig.”⁵⁵

Även om båda dessa frivilliga uttrycker det som att det var andra orsaker som fällde avgörandet (”harm” och ”övertygelse”) så blir det tydligt att äventyrlusten också spelat en avgörande roll. Trots föreställningen om att människor vid denna tid skulle ha strikt motiverats av idealism och orättvisa så spelade även Vinterkriget en roll som en möjlighet till spänning och äventyr, eller som något lustfyllt. Vidare blir krigets roll som en plats för spänning också något som attraherar dessa frivilliga, kriget blir en möjlighet att uppleva något som inte går att få någon annanstans. Alltså pekar materialet på att äventyrlusten är att förstås som en *pull*-mekanism. När denna attraktion får samverka med andra motiv (som ”harm” och ”övertygelse”) realiseras också individens frivilligengagemang.

En annan frivillig ger istället utlopp för postmodern motivation genom:

”I mitt fall var det flera skäl. Jag ville företa ett experiment med mig själv – utröna hur mycket jag tålde av fysiska och psykiska påfrestningar.”⁵⁶

Här kan motivationen förstås som att individen upplever en möjlighet att pröva sig själv, kanske realisera förhoppningar om att ”bli bättre” – ett slags självförverkligande. Vinterkriget upplevs vara en plats eller händelse där detta kan uppnås, vilket bildar en attraktion hos individen. Återigen kan den postmoderna motivationen förstås som en *pull*-mekanism. Den återfunna postmoderna motivationen kan alltså (i denna historiska kontext) enklare förstås och därmed göras begriplig tillsammans med *push/pull*-perspektivet. Krig kan alltså hos människor utgöra ett fenomen eller en händelse där individen kan få utlopp för självförverkligande, eller där behovet av spänning kan tillfredsställas. Kriget är ett självändamål för individen. Det är i kriget som individen upplever spänning och äventyr, och det är i kriget som individen kan förverkliga sig själv.

⁵³ Harm förstås som den skada eller grymhet som Finland utsattes för.

⁵⁴ Tigerstedt et al. *I Österled: en bokfilm om Svenska Frivilligkåren*. (1940): s.31.

⁵⁵ Ibid., s.43.

⁵⁶ Ibid., s.32.

Äventyr som motiv – nytt eller inte?

En intressant vinkel på postmodern motivation som hittats i materialet, och som vidare nyanserar forskningsläget om individualiserad motivation, är uttryck för att äventyr som motiv är något förkastligt och fult. En frivillig beskriver detta som:

*”Äventyrslystnad som bakgrund för krigsdeltagande? Ja, naturligtvis kom någon att nämna det. Han blev emellertid åthutad med att enbart äventyrslystnad inte är en lämplig kvalifikation för ett befäl som skall delta i krig.”*⁵⁷

Detta innebär alltså att de människor som uttryckt äventyrslust blivit tillrättavisade, vilket kan förstås som att äventyrslust inte är något anständigt eller tillräckligt ädelt. En annan frivillig menar:

*”Kort sagt – en hel del var större eller mindre äventyrare. Dessa blev dock aldrig dominerade, så länge frivilligkåren fanns till satte den stora majoriteten redbara svenskar sin prägel på truppen.”*⁵⁸

Genom att peka ut de som *inte* var äventyrare som ”redbara” framställs alltså indirekt *äventyrarna* som motsatsen, alltså som något negativt eller som något som det inte skyltas med i det öppna. Med detta som bakgrund kan det antas att en större andel frivilliga motiverades av postmodern motivation än vad som angetts eller framgår, dessa citat antyder ett mörkertal med ”äventyrare”. Något som vidare stödjer detta påstående är en jämförelse av *I Österled: en bokfilm om Svenska Frivilligkåren (1940)* och enkäten *Varför gick vi ut som frivilliga? (1997)*. Få uttryck för postmodern motivation har återfunnits i *I Österled: en bokfilm om Svenska Frivilligkåren* i kontrast till enkäten från 1997, vilket skulle kunna innebära att de frivilliga som drevs av postmodern motivation selekterades ut från produktionen av verket från 1940, och att enkäten från 1997 istället tillät frivilliga att besvara denna oaktat vilken motivationsläggning denne hade. En annan förklaring skulle kunna innebära att samhället var mer tillåtande rörande postmodern motivation 1997 än 1940, vilket pekar på en process där individualiserad motivation istället blivit mer *accepterad* snarare än att postmodern motivation *uppstått*.

Oavsett varför denna skillnad i motivförklaring mellan 1940 och 1997 finns så motsäger detta forskningen. Postmodern motivation fanns de facto 1940, vilket har påvisats här, och därmed kan det konstateras att detta inte är ett nytt fenomen. För att ytterligare förstå den postmodern motivationen som återfunnits i materialet så kan samtliga exempel som tagits upp ses som uttryck för *pull*-mekanismer. Postmodern motivation är alltså (i fallet för Svenska Frivilligkåren) nära sammanknutet med attraktion eller ett aktivt sökande till Vinterkriget. Vinterkriget kan förstås som en händelse eller fenomen som de frivilliga självmant alltså vill uppleva, det har verkligen varit ett aktivt val att bli frivillig för de som motiverats av postmodern motivation – till skillnad mot de som exempelvis snarare ansåg att moralisk plikt *inte* var ett fritt val.

⁵⁷ Riksarkivet Täby, Förbundet Svenska finlandsfrivilliga, Förbundet Svenska finlandsfrivilliga SE/KrA/0853. Volym 107, Insändaren *Frivillig i krig* av Ebbe Lindholm (1980): s.6.

⁵⁸ Andolf, G. *Svenska Frivilliga i Finland 1939-1944*. s.62.

För att ytterligare begripliggöra Battistellis postmoderna kategori har alltså Ariellis *pull*-perspektiv synliggjort att det är så att Vinterkriget uppfattats som en upplevelse i sig. Postmodern motivation skiljer sig på så sätt från de övriga motivationsfaktorerna, och för att bygga vidare på Battistellis kategorisering kan denna motivation enklare identifieras och förstås som att kriget står för spänning och äventyr – som i sin tur attraherar vissa människor. Det är inte bara frågan om att individer velat ”söka sig till spänning” eller att ”uppleva något meningsfullt” (se operationalisering) utan det finns något romantiskt mellan Vinterkriget och individen, som individen annars inte kan ta del av. Med detta som bakgrund går det alltså att omtolka Battistellis postmoderna kategori, genom Ariellis *push/pull*-perspektiv, för att landa i att postmodern motivation har en romantisk aspekt, som har ett element av attraktion: och genom detta har det alltså blivit enklare att förstå varför motiv som äventyr och spänning faktiskt får människor att söka sig till krig.

9.1 Slutsatser

De slutsatser som dragits för denna uppsats, med utgångspunkt i frågeställningen, inbegriper flertalet saker. De frivilligas motivation, som synliggjorts genom materialet och analyserats i denna uppsats, går att förstå som *paleomodern*, *modern* och *postmodern*. Battistellis samtliga kategorier har återfunnits. Det som har konstaterats är att paleomodern motivation är överrepresenterad, och därefter postmodern och modern. I korta drag motiverades de frivilliga av att uppfylla den plikt som de ansåg att Sverige inte uppfyllde, skydda Sverige genom Vinterkriget, hjälpa det finska folket, ta möjligheten att förändra sin livssituation, uppleva spänning och äventyr, men också pröva sig själv.

Vidare har studien kommit med tre analytiska insikter som gör det möjligt att omtolka Battistellis teori:

- Paleomodern motivation går i fallet för dessa frivilliga att snarast förstå som normativ: olika föreställningar och normer internaliserades av individer för att på olika sätt rättfärdiga och motivera att bli frivillig.
- Modern motivation går att förstå som en slags katalysator eller process, där individen på olika sätt genomgår en förändring genom att delta i Vinterkriget. Motivationen består i att individen identifierat att kriget är just den platsen där detta är möjligt, och motiveras av resultatet snarare än att kriget är ett självändamål.
- Postmodern motivation existerade historiskt, men där samtidens syn på detta inbegrep att moralisera och tillrättavisa människor som uttryckte motiv som äventyr och spänningssökande.

10.1 Diskussion

Återknytning till syfte och frågeställning

Som framgått av slutsatserna kan det konstateras att uppsatsens frågeställning och syfte nåtts. Motivationen hos de frivilliga i Svenska Frivilligkåren har synliggjorts, och på så sätt har förståelsen för dessa frivilliga nyanserats och förbättrats i kontrast till det tidigare forskningsläget. Vidare har den abduktiva ansatsen inneburit att den teoretiska utgångspunkten för uppsatsen har kunnat omtolkas i sken av det studerade materialet, synliggörandet av de frivilligas motivation har alltså också nyanserat den nyttjade teorin. I synnerhet har fyndet av historisk postmodern motivation varit ett värdefullt bidrag, eftersom detta motsäger forskningsfältets tidigare föreställningar om militär motivation.

Kombinationen Battistelli och Arielli har inneburit att motivationen har kunnat kategoriseras, och tolkats djupare, vilket medfört att detta enklare kunnat förstås och begripliggjorts. Nyttjandet av *push/pull*-perspektivet har möjliggjort en tydlig kontrastering av individers motivation, och som kompletterat Battistellis teori väl, vilket varit analysen till gagn.

Officersprofessionen

För officersprofessionen är det viktigt att förstå faktumet att människor motiveras av väldigt olika saker när det kommer till att bli frivillig i ett krig, som dessutom utspelar sig i en mycket svår miljö. Eftersom så många olika motiv framkommer, men i slutändan leder till samma utfall (att människor blir frivilliga), innebär det att det inte är nödvändigt att försöka gradera eller ställa olika motiv mot varandra. Människor kan bevisligen rättfärdiga sitt handlande i denna kontext på många olika sätt, och istället för att döma ut vissa motiv som ”fula” eller liknande är det viktigt för officersprofessionen att istället förstå att motivation är viktigast för den enskilde. Det är en styrka för officersprofessionen att exempelvis nyttja soldater som är dugliga och löser sin uppgift utan att göra anspråk på att döma ut specifika motiv, motsatsen (att rata ”oädra” motiv) skulle annars innebära att dugliga officerare och soldater inte nyttjades. Officersprofessionen borde kanske snarare försöka hantera motivation genom att försöka syna *styrkan* i motivationen, alltså motivationskraften, snarare än motivationstypen – eftersom det är hur *väl* motiverad en individ är som avgör dugligheten, och inte huruvida det är äventyr eller plikt som är den bakomliggande faktorn.

10.2 Metoddiskussion

Den abduktiva ansatsen har en potentiell svaghet där förförståelsen för teorin och forskningsöversikten skulle kunnat ha påverkat i vilken riktning arbetet tog. Förståelse för att exempelvis människor motiverades mer av traditionella ideal historiskt skulle kunnat påverka analysen. Abduktion skulle alltså kunna innebära en risk för cirkelresonemang där teorin förutspår en viss sak som sedan leder till en bekräftelse av just teorin, en slags bias (man hittar det man letar efter). Å andra sidan har analysen gett upphov till insikter som inte alls bekräftar teorin, utan snarare tvärtom (som förekomsten av historisk postmodern motivation).

Som tidigare redan konstaterats så är motivation svårstuderat, och möjligheten att mäta och kategorisera detta bygger i hög grad på subjektivitet. Därav behöver resultaten och slutsatserna

mötas med viss försiktighet och mognad eftersom studerandet av detta fenomen har en inbyggd källkritisk svaghet.

Felkällor

De strimmor i materialet som antyder att exempelvis äventyr var något fult innebär att det historiska materialet till del kan ifrågasättas. Detta eftersom en rimlig hypotes, om vittnesmålen att äventyr ansågs som fult, är att i synnerhet verket *I Österled: en bokfilm om Svenska Frivilligkåren 1939-1940* skulle kunnat selekterat ut frivilliga som motiverades av spänning och äventyr. Följaktligen leder detta till att det finns en teoretisk möjlighet att frivilliga som motiverades av postmoderna motiv var mer representerade i verkligheten än vad de framstår som i det studerade materialet. Emellertid finns det inget konkret sätt att kontrollera detta, eftersom alla inblandade är avlidna, men det utgör oavsett en potentiell felkälla – som behöver beaktas.

En annan felkälla som behöver beaktas är det faktum att det material som nyttjats för denna uppsats utgör en bråkdel av det egentliga antalet frivilliga, majoriteten av dessa har alltså inte fått en möjlighet att uttrycka sin motivation. Vidare kan också samtliga källor som nyttjats anklagas för att vara tendentiösa, vilket är svårt att komma ifrån eftersom de till syvende och sist grundar sig i subjektiva upplevelser. Enkätsvaren från 1997 som återfunnits i Krigsarkivet behöver också diskuteras, eftersom dessa enkätsvar är nedtecknade så långt efter själva Vinterkriget. Detta medför naturligt att de minnen som enkätsvaren baseras på kan ha förändrats eller förvanskats. Å andra sidan har denna enkät varit en synnerligen värdefull kontrast till det samtida materialet, eftersom de frivilliga haft en möjlighet att anonymt uttrycka sina motiv 1997 – motiv som 1940 var mer tabu eller skamfyllda (så som äventyr).

Negativa fynd

Uppsatsens analys är självklart resultatet av de fynd som funnits i det studerade materialet, men detta implicerar också existensen av en rad negativa fynd. Flertalet biografier har studerats utan att finna något av värde för analysen, och dessa verk är: *Ärans vinter; Verklighet till döds; Martin Ekström – orädd frivillig i fem krig; När Finlands sak blev min.*

10.3 Vidare forskning

Med denna uppsats som avstamp är en potentiell väg framåt att försöka undersöka varför vissa av de frivilliga valde att återgå till ett ”normalt” liv efter Vinterkriget, och varför vissa valde att istället fortsätta på samma bana, genom att exempelvis fortsätta strida i Norge eller i det senare Fortsättningskriget. En sådan jämförande studie skulle kunna identifiera skillnader i motivation och öka förståelsen kring varför människor ”nöjde sig” med ett krig och varför vissa ”inte nöjde sig”. En eventuell hypotes för en sådan studie, med förståelsen för de frivilligas motivation som skapats här, är att vissa typer av motivation motiverar vidare krigsengagemang, medan vissa typer inte gör det.

11.1 Källförteckning

Alvesson, M., & Sköldbberg, K., *Tolkning och reflektion : vetenskapsfilosofi och kvalitativ metod*. Tredje upplagan. (Lund: Studentlitteratur 2017).

Alvinus, A., Borglund, A. & Larsson, G., *Tematisk analys: Din handbok till fascinerande vetenskap*. Andra upplagan. (Lund: Studentlitteratur, 2024).

Arielli, N. *From Byron to Bin Laden: A History of Foreign War Volunteers*. (Harvard University Press, 2018).

Battistelli, Fabrizio. "Peacekeeping and the Postmodern Soldier." *Armed Forces and society* 23.3 (1997): 467-484.

Bosdotter, S., Sandström, T. & Wellborg, J. "Why Fighter Pilots are Leaving the Swedish Armed Forces – and how to Retain them." *Scandinavian Journal of Military Studies* 5.1 (2022): 364-378.

Esaiasson, P., Gilljam, M., Oscarsson, H., Sundell, A., Towns, A. & Wängnerud, L., *Metodpraktikan: Konsten att studera människor, organisationer och samhällen*. Sjätte upplagan. (Stockholm: Norstedts Juridik, 2024).

Förbundet Svenska Finlandsfrivilliga, *Svenska Frivilliga i Finland 1939-1944*. (Stockholm: Militärhistoriska förlaget, 1989).

Karvinen, Kristo. "Winter War, Anti-Communism and the volunteers from abroad, 1939-1940." *Twentieth Century Communism* 21.21 (2021): 9-25.

Kunkeler, Nathaniël D. B. "Finland and Military Volunteers in the Swedish Fascist Imaginary, 1809–1944." *The Historical journal* 66.4 (2023): 795–817.

Martinsson, H., *Verklighet till döds*. Andra upplagan. (Stockholm: Carlssons Bokförlag, 1990).

Myndigheten för civilt försvar. *Gemensamma utgångspunkter för totalförsvaret 2025-2030*. (2025) <https://www.mcf.se/sv/amnesomraden/beredskap-for-kris-och-krig/beredskapssystemet/gemensamma-utgangspunkter-for-totalforsvaret-2025-2030/> hämtad 30/3 2026.

Mörne, H., *Ärans Vinter*. Andra upplagan. (Stockholm: Wahlström & Widstrand 1940).

Naess, R., *Marschen till Märkjärvi*. Första upplagan. (Stockholm: Leandoer & Ekholm förlag, 2006).

Nilsson, O., *När Finlands sak blev min: Minnen från krig och fred*. (Helsingfors: Schildts, 2002).

Daniel Lindqvist

Riksarkivet Täby, Förbundet Svenska finlandsfrivilliga, Förbundet Svenska finlandsfrivilliga SE/KrA/0853. Volym 107, Enkäten *Varför blev vi frivilliga?* (1997).

Riksarkivet Täby, Förbundet Svenska finlandsfrivilliga, Förbundet Svenska finlandsfrivilliga SE/KrA/0853. Volym 107, Insändaren *Frivillig i krig* av Ebbe Lindholm (1980).

Regeringen. *Sveriges roll i Nato*. (2026) <https://www.regeringen.se/regeringens-politik/sverige-i-nato/sveriges-roll-i-nato/> hämtad 30/3 2026.

Tigerstedt, Ö., Sjöstedt, C. & Winge, A., *I Österled: en bokfilm om Svenska Frivilligkåren*. (Stockholm: Självständighetsförbundet, 1940).

von Schmidt-Laussitz, K-J. & von Schmidt-Laussitz, N., *För Finlands frihet: Svenska Frivilligkåren 1939-1940*. (Hallstavik: Förlag svenskafrivilliga.com, 2008).

Yin, K. R., *Fallstudier: design och genomförande*. Första upplagan. (Stockholm: Liber 2007).

Young, Perry Ivie. "Hegelians on the Battlefield: Russian and Swedish Ideologies of War in the Soviet-Finnish War of 1939-1940." *Scando-slavica* 71.2 (2025): 200–224.

Åkerman, J. *God forskningsred 2024*. (Stockholm: Vetenskapsrådet 2024)

Österberg, J., Nilsson, J. & Hellum, N. "THE MOTIVATION TO SERVE IN THE MILITARY AMONG SWEDISH AND NORWEGIAN SOLDIERS. A COMPARATIVE STUDY." *Journal of defense resources management* 11.1 (2020): 30-42